Jaargang 1956 S 24 NA 17

Schakels

EILANDGEBIED ARUBA
OPENBARE LEESZAAL & BOEKERIJ

De nieuwe rechtsorde in het Koninkrijk der Nederlanden in de praktijk

Sur. Z10. S 23.3

UITGAVE VAN HET MINISTERIE VAN OVERZEESE RIJKSDELEN
PLEIN 1 . 'S-GRAVENHAGE

INHOUD

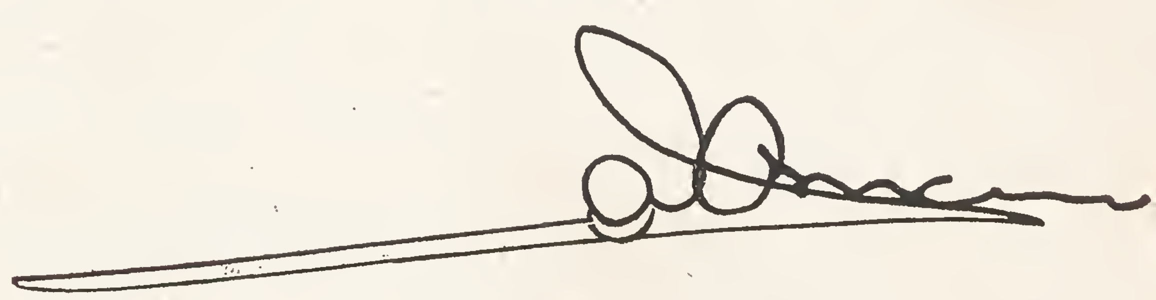
Mr. Th. van der Peijl	De betekenis voor Nederland van het Statuut
Drs. A. Jonkers	Aspecten van het Statuut
Mr. W. H. van Helsdingen	De overgang naar de nieuwe rechtsorde
Mr. W. H. van Helsdingen	De gevolmachtigde Minister
Mr. Th. J. v. d. Peijl	Wat zijn Koninkrijksaangelegenheden
Mr. W. H. van Helsdingen	Het Statuut en de Grondwet
Mr. W. H. van Helsdingen	Een jaar praktijk

Ten geleide

De in dit nummer gebundelde zes radio voordrachten en een radio gesprek belichten enige belangrijke aspecten van de nieuwe rechtsorde in het Koninkrijk.

In 9 of 14 minuten is het niet mogelijk deze facetten min of meer uitputtend te behandelen. Een uitvoerige toelichting op het Statuut is in bewerking en zal binnen niet te lange tijd het licht zien.

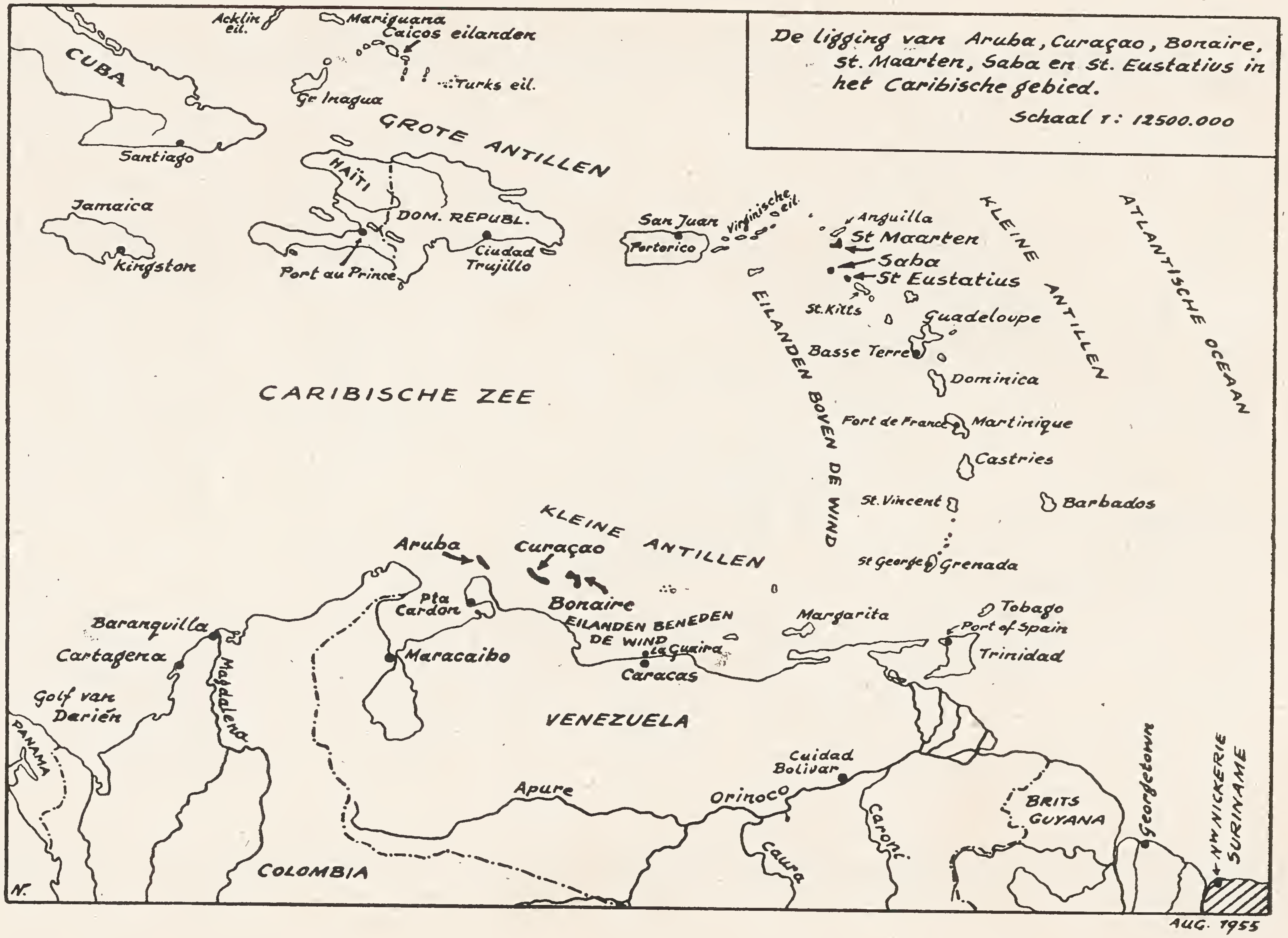
Deze bundel geeft reeds antwoord op vele voor de hand liggende vragen.

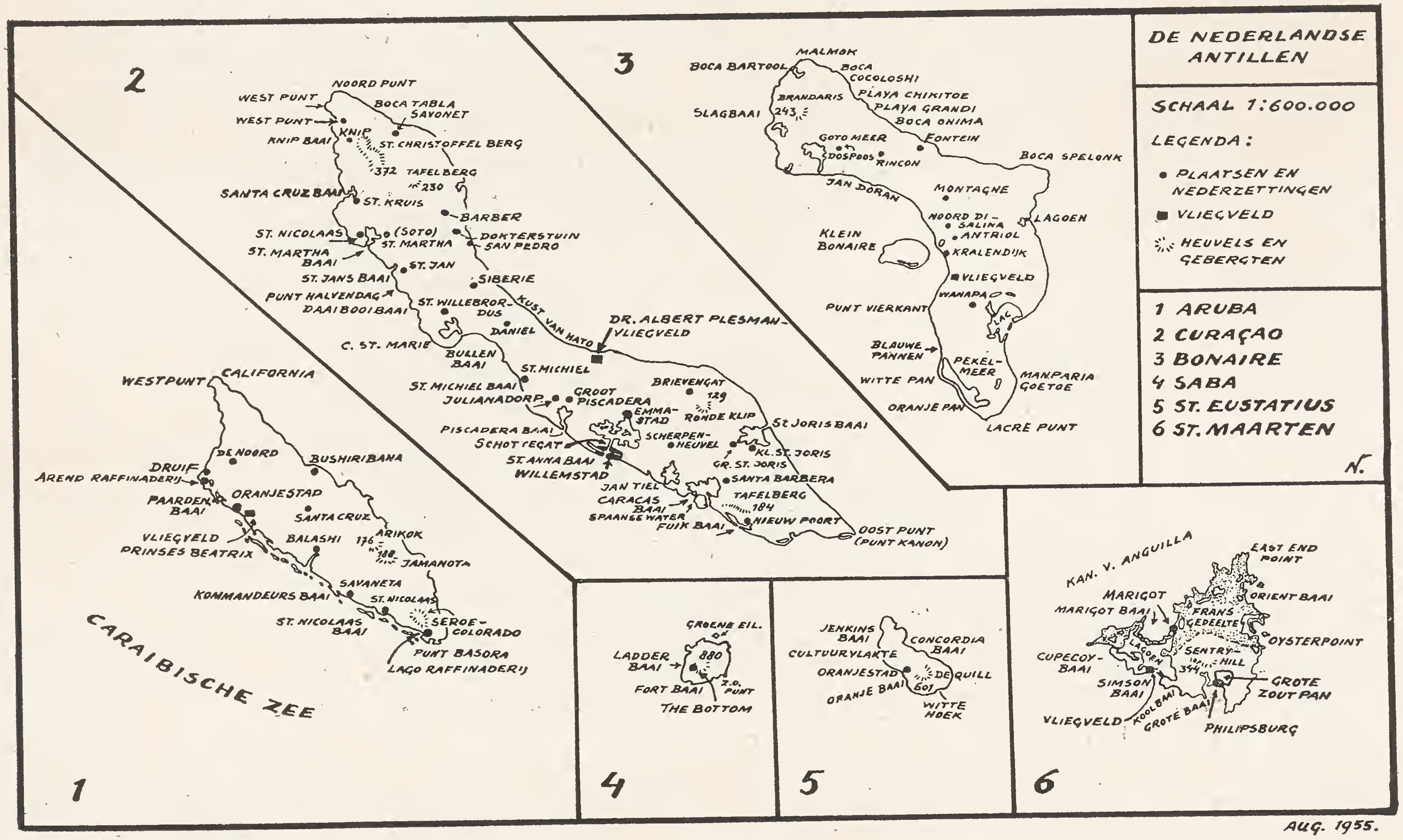

DRS. A. JONKERS

Chef van de Directie Suriname en de Nederlandse Antillen van het Ministerie van Overzeese Rijksdelen

ATLANTISCHE OCEAAN
New A'dam
Ma Retraite
Skeldon
Nickerie-riv.
Corantijn-riv.
NOORD NICKERIE-PLAN
Nw Nickerie
Burnside
Coronie
Hamilton
Coppename-
Wageningen
Coronie
Nassau
Paramaribo
Suriname-riv.
Nw A'dam
Cottica-riv.
Marowijne-riv.
Slootwijk
Potribo
Groningen
Lelydorp
Domburg
Rorac
Moengo
Albina
Commewijne R.
Coesewijne R.
Vliegveld Zand
Zanderij
Maratakka-R.
Cornelis kondre
Waijombo
Oreala
GUYANA
Nickerie-riv.
Kaaimanstone
Tibiti-Riv.
Saramacca-R.
Guyana Goudplacer
de Jong N.Z.
Commewijne
Langatabbetje
Corantijn-riv.
Temiri-rots
Kadjoe
Kabel
Gansee
Abontjeman
Adjama
Sikakamp
Gégé Dam
FRANS
Blanche Marie V.
Van Eeden Val
Coppename Riv.
Marame-kr.
Saramacca
Raleigh Vallen
JAN BASI GADO
VOLTZ BERG
v. STOCKUMBERG
360
480
Pakkapakka
450
HEBIWERIE
V.D. WIJCKTOP
340
KROETOE
500
Nickerie
Wonotobo vallen
BAKHUIS GEB.
Atereboto
Granman-kondre
Saramacca R.
JEBBA-TOP
SURINAME-RIV.
Sara-kr.
Gran-kr.
LELY GEB.
Poeloe Goedoe Val
Manlobbi
Linker Copp. Riv.
Rechter Copp. Riv.
HENDRIK TOP
Suriname
EMMA KETEN
VAN LOON GEB.
Drietabbetje
Goddo
Dekweh
Tijger val
TAFEL BERG
1080
WILHELMINA GEB.
VAN ASCH V. WIJCK GEB.
Gran Rio
Pikien-Rio
Jai-kr
Tapanahoni R.
Akoele kondre
Marowijne-rivier
Wilhelmina R.
Emma-R.
FATOE SWIETIE
450
ANANAS BERG
BRITS
Fred. Willem IV Vallen
Lucie-riv.
FRANSSEN HERDERSCHEE PIEK
Intelewa
720
ROSEVELT PIEK
Marowijne
DE GOEJE GEBERGTE
Coeroeni-riv.
KAYSER GEB.
EILERTS DE HAAN GEBERGTE
720
KASSIKASSIMA
ORANJE GEBERGTE
GUYANA
Apoteki
Makampe
Ajoewa
Majoli
Santé
Nieuwe-riv.
574
KNOPAIAMOI
729
ALIMIMUNI
Sikima
Anapi
Papai
Sipaliwini-riv.
Soeli
TOEMOEK HOEMAK GEBERGTE
Koetari-riv.
N.
BRAZILIË
SURINAME
Schaal 1:3000.000
Legenda:
Districtsgrenzen
zuidgrens
Bosnegers
Indianen
Nederzettingen
Bergen
N.

De ligging van Aruba, Curaçao, Bonaire, St. Maarten, Saba en St. Eustatius in het Caribische gebied.
Schaal 1: 12500.000
CUBA
Santiago
Acklin eil.
Mariguana
Caicos eilanden
Turks eil.
Gr Inagua
GROTE ANTILLEN
Jamaica
Kingston
HAÏTI
DOM. REPUBL.
Port au Prince
Ciudad Trujillo
San Juan
Porterico
Virginische eil.
Anguilla
St Maarten
Saba
St Eustatius
St. Kitts
Guadeloupe
Basse Terre
Dominica
Fort de France
Martinique
Castries
St. Vincent
Barbados
St George
Grenada
KLEINE ANTILLEN
ATLANTISCHE OCEAAN
EILANDEN BOVEN DE WIND
CARIBISCHE ZEE
KLEINE ANTILLEN
Aruba
Curaçao
Bonaire
EILANDEN BENEDEN DE WIND
Pta Cardon
Maracaibo
La Guaira
Caracas
Margarita
Tobago
Port of Spain
Trinidad
Baranquilla
Cartagena
Golf van Derién
PANAMA
Magdalena
VENEZUELA
COLOMBIA
Apure
Orinoco
Cuidad Bolivar
Caura
Caroni
BRITS GUYANA
Georgetown
N.W. NICKERIE
SURINAME
N.
AUG. 1955

DE NEDERLANDSE ANTILLEN
SCHAAL 1:600.000
LEGENDA:
PLAATSEN EN NEDERZETTINGEN
VLIEGVELD
HEUVELS EN GEBERGTEN
1 ARUBA
2 CURAÇAO
3 BONAIRE
4 SABA
5 ST. EUSTATIUS
6 ST. MAARTEN
N.
1
WESTPUNT
CALIFORNIA
DE NOORD
BUSHIRIBANA
DRUIF
AREND RAFFINADERIJ
ORANJESTAD
PAARDEN BAAI
SANTA CRUZ
VLIEGVELD PRINSES BEATRIX
BALASHI
ARIKOK
JAMANOTA
SAVANETA
KOMMANDEURS BAAI
ST. NICOLAAS
ST. NICOLAAS BAAI
SEROE-COLORADO
PUNT BASORA
LAGO RAFFINADERIJ
CARAIBISCHE ZEE
2
NOORD PUNT
WEST PUNT
BOCA TABLA
SAVONET
KNIP BAAI
KNIP
ST. CHRISTOFFEL BERG
372
TAFELBERG
230
SANTA CRUZ BAAI
ST. KRUIS
BARBER
ST. NICOLAAS
(SOTO)
ST. MARTHA
DOKTERSTUIN
SAN PEDRO
ST. MARTHA BAAI
ST. JAN
ST. JANS BAAI
SIBERIE
PUNT HALVENDAG
DAAIBOOIBAAI
ST. WILLEBRORDUS
DANIEL
KUST VAN HATO
DR. ALBERT PLESMAN-VLIEGVELD
C. ST. MARIE
BULLEN BAAI
ST. MICHIEL
ST. MICHIEL BAAI
JULIANADORP
GROOT PISCADERA
BRIEVENGAT
129
EMMASTAD
RONDE KLIP
PISCADERA BAAI
SCHOTTEGAT
SCHERPENHEUVEL
ST JORIS BAAI
ST. ANNA BAAI
WILLEMSTAD
KL. ST. JORIS
GR. ST. JORIS
SANTA BARBERA
JAN TIEL
CARACAS BAAI
SPAANSE WATER
TAFELBERG
184
FUIK BAAI
NIEUW POORT
OOST PUNT (PUNT KANON)
3
MALMOK
BOCA BARTOOL
BOCA COCOLOSHI
PLAYA CHIKITOE
PLAYA GRANDI
BOCA ONIMA
BRANDARIS
243
SLAGBAAI
GOTO MEER
DOSPOOS
RINCON
FONTEIN
BOCA SPELONK
JAN DORAN
MONTAGNE
NOORD DI-SALINA
ANTRIOL
LAGOEN
KLEIN BONAIRE
KRALENDIJK
VLIEGVELD
WANAPA
LAC
PUNT VIERKANT
BLAUWE PANNEN
PEKELMEER
WITTE PAN
MANPARIA GOETOE
ORANJE PAN
LACRE PUNT
4
GROENE EIL.
LADDER BAAI
880
FORT BAAI
Z.O. PUNT
THE BOTTOM
5
JENKINS BAAI
CONCORDIA BAAI
CULTUURVLAKTE
ORANJESTAD
DE QUILL
ORANJE BAAI
601
WITTE HOEK
6
KAN. V. ANGUILLA
EAST END POINT
MARIGOT
ORIENT BAAI
MARIGOT BAAI
FRANS GEDEELTE
OYSTERPOINT
CUPECOY-BAAI
LAGOEN
SENTRY-HILL
354
SIMSON BAAI
GROTE ZOUT PAN
KOOLBAAI
VLIEGVELD
GROTE BAAI
PHILIPSBURG
AUG. 1955.

De betekenis voor Nederland van de inwerking treding van het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden

Met grote plechtigheid heeft op 15 December 1954 de bevestiging van het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden plaats gevonden. Gezeten in de gouden koets en met het zelfde ceremonieel als bij de opening van de Staten-Generaal heeft H.M. de Koningin zich naar de Ridderzaal begeven, waar in tegenwoordigheid van de hoogste autoriteiten, van het gehele Corps Diplomatique en van vele andere genodigden de ondertekening plaats vond van de acte van bevestiging van de nieuwe rechtsorde.

In Suriname en de Nederlandse Antillen vonden de plechtige afkondiging van het Statuut plaats in een buitengewone vergadering van de Staten op 29 December 1954, de dag van inwerkingtreding van het Statuut en werden ter gelegenheid daarvan allerlei feestelijkheden gehouden.

Ik kan mij voorstellen, dat bij sommigen Uwer de vraag gerezen is: Waarvoor al die drukte. Is dat Statuut nu wel zo belangrijk, dat daaraan zo veel en zo hoge aandacht moest worden geschonken?

Met volle overtuiging kan die vraag bevestigend beantwoord worden. In de eerste plaats is dit het geval omdat de inwerking treding van het Statuut de slotfase betekent van een jarenlange ontwikkeling, na de oorlog in versneld tempo voortgezet om te komen tot een definitieve beëindiging van de koloniale verhouding van Suriname en de Nederlandse Antillen tot Nederland.

De reacties in de buitenlandse pers zijn dan ook bijzonder gunstig geweest. Een van de grootste Amerikaanse bladen schreef naar aanleiding van de bevestiging van het Statuut „dat het een van de meest interessante ontwikkelingen is in de hele kwestie van omvorming van vroegere „koloniale" verhoudingen."

Het belangrijkste is intussen, dat de betrokken landen zelve in het Statuut bevrediging vinden en het vrijwillig hebben aanvaard.

Toen in 1948 het overleg, dat leidde tot de totstandkoming van het Statuut, begon stond reeds aanstonds vast, dat de vroegere toestand van subordinatie of

onderschikking diende te worden beëindigd en moest plaats maken voor een verhouding van nevenschikking. Niettemin was het nog niet zo eenvoudig, op korte termijn uit te maken, hoe de toekomstige verhouding zou dienen te zijn. Al dadelijk bleek enerzijds dat Suriname en de Nederlandse Antillen geen afscheiding van Nederland, geen onafhankelijkheid begeerden, doch handhaving van een band met het Koningshuis en met Nederland. Anderzijds was voor hen niet aantrekkelijk een constructie, waarbij zij b.v. een twaalfde en dertiende provincie zouden worden, en in een keurslijf van de op Nederland ingestelde wettelijke regelingen zouden worden geperst, een figuur, die in het Franse overzeese staatsrecht wel gevolgd is. Zij waren immers reeds lang gewend te leven onder een wetgeving, die geheel met de plaatselijke omstandigheden rekening hield.

Tussen deze beide mogelijkheden — onafhankelijkheid en inschakeling als een provincie van Nederland — is een regeling ontworpen van een geheel eigen karakter: ieder der drie landen behartigt n.l. de eigen belangen geheel zelfstandig en de gemeenschappelijke belangen worden gezamenlijk verzorgd op voet van gelijkwaardigheid.

Het tweede feit ter illustratie van de belangrijkheid van het Statuut is, dat in het Koninkrijk de Grondwet niet meer de hoogste wet is, doch dat het Statuut daarboven staat, m.a.w. de Grondwet mag niet van het Statuut afwijken. Wel verwijst het Statuut voor de regeling van enkele hoofdzaken het Koninkrijk betreffende naar de Grondwet in plaats van de regeling daarvan geheel in het Statuut zelf op te nemen. Dat is n.l. het geval ten aanzien van het Koningschap met de troonopvolging en de uitoefening van de Koninklijke en wetgevende macht in aangelegenheden van het Koninkrijk. De Grondwet heeft daardoor een tweeledig karakter gekregen: een groot aantal bepalingen maakt eigenlijk deel uit van het Statuut en zou ook daarheen overgebracht kunnen zijn. Bij wijziging van deze artikelen zullen in den vervolge Suriname en de Nederlandse Antillen mede spreken. Andere artikelen b.v. over de provincies, gemeenten en waterschappen, over het onderwijs, zijn geheel van intern Nederlandse aard. Nederland kan deze artikelen zelfstandig wijzigen.

Maar, zal men vragen, wat merkt nu de belangstellende Nederlander hier te lande ervan, dat het Statuut in werking is getreden? Wel, niet overmatig veel.

Het Statuut onderscheidt duidelijk drie sferen, die van de eigen belangen, die van de gemeenschappelijke of Koninkrijksaangelegenheden en die van de samenwerking en onderlinge hulp en bijstand. Grondbeginsel is, dat ieder der drie landen de eigen aangelegenheden zelfstandig behartigt, dus autonoom is.

De in het Statuut met name genoemde Koninkrijksaangelegenheden — zeer beperkt in aantal — worden gezamenlijk verzorgd. De voornaamste daarvan zijn de buitenlandse betrekkingen en de defensie, en deze onderwerpen nog niet eens in volle omvang. Buitenlandse aangelegenheden, welke alleen voor Nederland van belang zijn, b.v. een Rijnvaart- of Schelde tractaat, worden door Nederland alleen behandeld. Hetzelfde geldt voor de zuiver Nederlandse defensie aangelegenheden.

Alleen als Suriname en de Nederlandse Antillen belang hebben bij buitenlandse betrekkingen en als het b.v. gaat om de defensie van Suriname en de Nederlandse Antillen mag Nederland niet anders dan in samenwerking met Suriname en de Nederlandse Antillen optreden.

Hoe geschiedt nu die behandeling van de gemeenschappelijke aangelegenheden? Zonder in details te treden kunnen we in het algemeen zeggen, dat de Nederlandse colleges in koninkrijksaangelegenheden precies op dezelfde wijze fungeren als voor de Nederlandse aangelegenheden, met dien verstande echter, dat er voor gezorgd is, dat Suriname en de Nederlandse Antillen in al die colleges hun invloed kunnen doen gelden.

In de Ministerraad heeft bij de behandeling van dergelijke onderwerpen voor elk der landen overzee een Gevolmachtigd Minister met stemrecht zitting, die namens de Regering van zijn land handelt en door deze wordt benoemd en ontslagen; niet door de Koningin dus, zoals de Nederlandse Ministers.

In de Raad van State wordt door de Koningin — indien Suriname of de Nederlandse Antillen dit wensen — voor elk der landen een Staatsraad benoemd, die deelneemt aan de beraadslagingen over onderwerpen, welke zijn land raken.

In de Staten-Generaal hebben geen vertegenwoordigers van Suriname en de Nederlandse Antillen als lid zitting — zij verklaarden n.l. geen geschikte personen voor deze taak te kunnen missen — maar de Gevolmachtigde Minister van elk land kan in de Kamers verschillende bevoegdheden uitoefenen als aan de leden toekomt, zoals een voorstel tot een initiatief ontwerp indienen, amendementen indienen. Hij oefent als hij zich in de Tweede Kamer tegen een voorstel verklaart, grote invloed uit, doordat in vele gevallen een dergelijk voorstel opnieuw in de Ministerraad moet worden behandeld.

Het is een ietwat eigenaardige constructie geworden, omdat enerzijds aan Suriname en de Nederlandse Antillen de zekerheid moest worden gegeven, dat zij een passende medezeggenschap zouden krijgen in de Koninkrijksaangelegenheden, waarbij zij belang hebben, doch anderzijds rekening moest worden gehouden met de omstandigheid, dat geen te groot beroep mocht worden gedaan op de ter plaatse beschikbare — beperkt in aantal zijnde — bekwame krachten, om aan alle koninkrijksaanlegenheden mede te werken.

Welke plaats neemt Nieuw-Guinea nu in in de structuur van het nieuwe Koninkrijk? Nieuw-Guinea maakt deel uit van het Koninkrijk. Aangelegenheden van Nieuw-Guinea zijn dus, voor zover het geen interne zaken van dat land zijn, aangelegenheden van het Koninkrijk, waarbij Suriname en de Nederlandse Antillen niet betrokken zijn en die daarom door Nederland alleen worden behartigd. Zodra Suriname en de Nederlandse Antillen echter van mening zijn, dat aangelegenheden van Nieuw-Guinea hen wèl raken (b.v. als kans op internationale verwikkelingen zou ontstaan), zal Nederland die aangelegenheden met Suriname en de Nederlandse Antillen moeten verzorgen.

Ten slotte is er het terrein van de onderlinge samenwerking en de hulp en bijstand, die de landen elkaar vrijwillig verlenen. In en na de oorlog zowel als bij de watersnood in 1953 hebben Suriname en de Nederlandse Antillen zich niet onbetuigd gelaten. Het spreekt van zelf, dat Nederland bij de economische sociale en culturele opbouw der landen overzee deskundige hulp op velerlei terrein veel kan bieden als daarom gevraagd wordt, en bereidt is hen ook op andere wijze te steunen om hun welvaart te verhogen. Dit geschiedt reeds thans op ruime schaal; niet alleen van de zijde van de Regering en andere overheidsinstanties, doch niet minder van particuliere zijde; ik noem b.v. het Koninklijk Instituut voor de Tropen, de Vereniging Oost en West, de Kerk, Zending en Missie.

Wat ook in de nieuwe staatkundige verhouding gekunsteld moge schijnen, het besef van saamhorigheid is gegroeid en er bestaat gegronde verwachting, dat de nieuwe verhouding die groei krachtig zal bevorderen.

14-1-'55

Aspecten van de nieuwe Rechtsorde in het Koninkrijk der Nederlanden

Vraaggesprek met Drs A. Jonkers

Het is de bedoeling van tijd tot tijd de nieuwe rechtsorde in het Koninkrijk der Nederlanden in deze rubriek te belichten.

Vraag:

Welk aspect zou U nu naar voren willen brengen, Mijnheer Jonkers?

Antwoord:

De nieuwe rechtsorde biedt inderdaad vele belangrijke aspecten. Ik zou van deze gelegenheid graag gebruik willen maken om iets te zeggen over de samenwerking en verder over de onderlinge hulp en bijstand.

Vraag:

Is het niet zó, dat vele aangelegenheden, die vroeger de verantwoordelijkheid van Nederland waren, nu in de eigen sfeer der landen zijn gebracht.

Antwoord:

Dat is zo! Zoals U weet verleende de Interimregeling aan Suriname en Nederlandse Antillen volledige autonomie in interne zaken. Het terrein der autonomie was afgepaald volgens de negatieve methode en wel zo, dat opgesomd werden de niet interne zaken, die de verantwoordelijkheid van Nederland bleven.

In het Statuut is wel is waar dezelfde methode gevolgd, maar het aantal niet interne zaken, die we thans Koninkrijkszaken noemen, is tot het uiterste beperkt. De afgevoerde Koninkrijkszaken behoren dus nu tot de interne aangelegenheden maar enkele zijn genoemd als onderwerpen van samenwerking, dat wil dus zeggen, dat elk der landen ze zelfstandig behartigt, maar daarbij overleg pleegt met de anderen.

Vraag:

Welke onderwerpen zijn dat?

Antwoord:

U vindt ze in art. 37 van het Statuut. Daar wordt genoemd de bevordering van de culturele, en sociale, economische, financiële en monetaire betrekkingen tussen de landen; vraagstukken inzake munt- en geldwezen, bank- en deviezenpolitiek; de bevordering van de economische weerbaarheid door onderlinge hulp en bijstand van de landen; de beroeps- en bedrijfsuitoefening van Nederlanders in de drie landen; aangelegenheden betreffende de luchtvaart en de scheepvaart; samenwerking op het gebied van telegrafie, telefonie en radioverkeer en verder alle aangelegenheden, waarbij de belangen der landen of twee hunner betrokken zijn.

Vraag:

Hoe kan die samenwerking zich realiseren?

Antwoord:

De wijze van samenwerking zal natuurlijk variëren naar het onderwerp en naar de mate, waarin daaraan behoefte bestaat.

Voor het overleg inzake het goederen- en betalingsverkeer tussen de landen bestaan b.v. al sinds jaar en dag z.g. coördinatie colleges waarin vertegenwoordigers van Departementen van hier en overzee zitting hebben. Vraagstukken van handelspolitieke en financiële aard worden aan de ronde tafel besproken. De conclusies, waartoe dit overleg leidt, worden aan de Regeringen ter goedkeuring voorgelegd. Deze vorm van overleg heeft uitstekend voldaan.

Ik noem U nog een ander voorbeeld op het gebied van de luchtvaart; De Nederlandse Antillen verzorgen de luchtbeveiliging in een groot deel van het Caraibisch gebied. Deze service strekt voor het merendeel voor vliegtuigen, die de Nederlandse Antillen overvliegen.

Het is voor de Nederlandse Antillen van belang deze dienstverlening op zo breed mogelijke voet te geven, want Curaçao en Aruba zijn belangrijke centra voor de luchtvaart. Maar het is ook een belang voor het Koninkrijk als luchtvaartmogendheid. De Nederlandse luchtvaart maakt gebruik van beveiligingsmaatregelen in elk werelddeel. Het is onder die omstandigheden van betekenis dat men ook iets heeft aan te bieden.

Die luchtvaartbeveiliging nu kost een aanzienlijk bedrag. Het ligt voor de hand dat Nederland en de Nederlandse Antillen samenwerken, zowel ter bestrijding van de kosten als ter verzekering dat de luchtbeveiliging aan hoge eisen voldoet.

De landen kunnen over dergelijke onderwerpen onderling regelingen treffen en in onderling overleg kan dan worden bepaald, dat zulk een regeling bij Rijkswet of Algemene Maatregel van Rijksbestuur wordt vastgesteld. In dat geval wordt de aangelegenheid dus in feite met instemming van partijen tot Koninkrijkszaak gemaakt.

Vraag:

Dit brengt ons op het gebied van de wetgeving. Hoe staat het met de voor-

naamste wetboeken in Suriname en de Nederlandse Antillen? Vroeger moesten deze zoveel mogelijk in overeenstemming zijn met de Nederlandse wetboeken. Geldt dit beginsel ook nu nog?

Antwoord:

Ja, dit concordantie beginsel is gehandhaafd. Maar nu is het geen eenzijdige verplichting der Overzeese Rijksdelen meer, maar zij is wederkerig. Bepaald is, dat de landen het burgerlijk- en handelsrecht, de burgerlijke rechtsvordering, het strafrecht, de strafvordering en nu ook het auteursrecht, de industriële eigendom en de bepalingen omtrent maten en gewichten zoveel mogelijk op overeenkomstige wijze zullen regelen.

Ik wijs op de woorden zoveel mogelijk. Elk der landen kan dus afwijken, indien het zulks van overwegend belang acht.

De bepaling maakt het noodzakelijk, dat de Regeringen elkaar tijdig op de hoogte stellen van voorgenomen wijzigingen; daarom mogen voorstellen tot ingrijpende wijzigingen pas aan het vertegenwoordigend lichaam worden aangeboden, wanneer de Regeringen der andere landen de gelegenheid hebben gehad haar mening kenbaar te maken.

Dit gebeurt ook. De voorstellen tot wijziging van het Ned. B.W. en de toelichtingen daarop zijn b.v. tijdig aan de Regeringen te Paramaribo en Curaçao gezonden.

Het spreekt vanzelf dat een goede toepassing van dit concordantie beginsel van grote betekenis is voor de samenwerking der landen op ander gebied.

Vraag:

In het Statuut wordt naast de samenwerking de onderlinge hulp en bijstand genoemd. Kunt U ons daarover nog iets zeggen.

Antwoord:

Eigenlijk is dit een onderwerp op zich zelf. Samenwerking is altijd tweezijdig. Hulp en bijstand zal meestal van een der partners komen. Het mooiste voorbeeld is de spontane hulp die de Overzeese Rijksdelen hebben geboden ter leniging van de gevolgen van de watersnood in 1953.

Normaliter zal de hulp en bijstand wel in hoofdzaak van Nederland moeten komen. Zij kan betrekking hebben op personele, materiële en culturele bijstand.

Vraag:

Met personele bijstand bedoelt U zeker de hulp voor de bezetting van het ambtelijk apparaat in de Overzeese Rijksdelen.

Antwoord:

Niet alleen! Suriname en de Nederlandse Antillen zullen dikwijls de behoefte hebben aan deskundigen om hen tijdelijk bij te staan. Ik denk hier aan bepaalde onderzoekingen of b.v. voor de reorganisatie van een dienst of bedrijf. In dit

bestek past ook de uitwisseling van personeel. Het zou voor vele functionarissen overzee zeer nuttig zijn enige tijd ervaring op te doen in Nederland. Hun plaatsen zouden dan kunnen worden ingenomen door ervaren krachten van hier, die dan ginds hun blik kunnen verruimen. Hieraan zitten natuurlijk allerlei moeilijkheden vast, die niet zo maar één, twee, drie zijn op te lossen. Denkt U maar eens aan het huisvestingsprobleem.

Vraag:

Met materiële steun bedoelt U toch ook de hulp die Nederland kan bieden voor de ontwikkeling van Suriname?

Antwoord:

Ongetwijfeld! De bepaling omtrent de bijstand houdt een opdracht in elkaar te helpen.

Er is op dit gebied al een en ander gebeurd. Denkt U maar eens aan het Welvaartsfonds. Dit fonds heeft ook de middelen verschaft om te komen tot de opstelling van een 10 jarenplan. De wijze, waarop en de mate, waarin Nederland hieraan steun zal verlenen, kan beter bij een afzonderlijke gelegenheid worden behandeld. Het plan wil niet alleen materiële, doch ook geestelijke waarden dienen. Het is een ervaringsfeit dat democratisch bewustzijn meer algemeen wordt naar mate de welvaart groter wordt en zich meer uitstrekt tot alle lagen van de bevolking. Het is trouwens zo, dat de saamhorigheid zou verschralen, indien de bijstand zich zou beperken tot economische hulp. Ook op cultureel terrein ligt hier een taak. Het succes van het uitstekende werk van de Sticusa in Suriname en de Nederlandse Antillen legt hiervan getuigenis af. Maar dat is ook weer een onderwerp, dat aparte bespreking verdient.

18-2-'55

De overgang naar de nieuwe rechtsorde

In de radiorubriek Rijksdelen Overzee is reeds gesproken over de betekenis van het Statuut voor Nederland en over de samenwerking in het Koninkrijk.

Thans zou ik een en ander willen meedelen over de overgang naar de nieuwe rechtsorde vanaf 29 December 1954 toen het Statuut in werking trad.

Aan het slot van het Statuut zijn enige bepalingen opgenomen om te zorgen, dat de overgang zonder schokken zou verlopen.

In de eerste plaats werd vastgesteld, dat de op het tijdstip van inwerking treding bestaande functionarissen gehandhaafd blijven. De Algemene Vertegenwoordigers van Suriname en van de Nederlandse Antillen werden vanaf die datum Gevolmachtigde Ministers. Zij waren reeds als voorlopers te beschouwen, die nu weer intensieve bevoegdheden verkregen.

Op 28 Februari 1955 maakten zij in hun nieuwe functie hun entree in de Raad van Ministers van het Koninkrijk.

In de tweede plaats werd bepaald, dat verbindende wetten, verordeningen en besluiten gehandhaafd blijven tot zij door andere, met in acht neming van het Statuut, zijn vervangen. Dit is een veelvoorkomende overgangsbepaling, waarvoor in dit geval wel een bijzondere reden is. Voortaan worden nl. geen wetten en Algemene Maatregelen van Bestuur (A.M. van B.) meer gemaakt voor Suriname en de Nederlandse Antillen. Regelingen betreffende Koninkrijksaangelegenheden, welke in Suriname of de Nederlandse Antillen zullen gelden, heten voortaan rijkswetten en Algemene Maatregelen van Rijks Bestuur (A.M. van R.B.). In die benamingen komt tot uitdrukking, dat Suriname en de Nederlandse Antillen in de Nederlandse organen, welke de regeling tot stand hebben gebracht, hun invloed hebben kunnen doen gelden.

De *bestaande* wetten, welke Koninkrijksaangelegenheden behandelen en in Suriname of de Nederlandse Antillen gelden, kunnen alleen bij *rijks*wet worden gewijzigd. Daarom is bepaald, dat zij nu reeds als rijkswet worden beschouwd. Hetzelfde geldt voor A.M. van B., zij worden als A.M. van R.B. beschouwd.

Maar er zijn ook wetten en A.M. van B., die onderwerpen, welke voortaan *eigen* aangelegenheden zijn en dus in Suriname en in de Nederlandse Antillen bij landsverordening kunnen worden geregeld, zonder bemoeienis van Nederland.

De strekking van het Statuut is immers zoveel mogelijk aan de landen zelf over te laten, d.w.z. het aantal Koninkrijksaangelegenheden zo beperkt mogelijk te houden. Deze wetten en A.M. van B. mogen dus voortaan bij landsverordening worden gewijzigd en zij hebben dan ook vanaf 29 December 1954 de status van landsverordening verkregen, met andere woorden zij worden beschouwd op het peil van de landsverordening te staan. Dit alles is betrekkelijk eenvoudig.

Ingewikkelder wordt het als in één bestaande wet beide soorten van onderwerpen zijn behandeld, zowel Koninkrijksaangelegenheden als eigen aangelegenheden. Een dergelijke wet is gedeeltelijk rijkswet geworden, gedeeltelijk landsverordening. Een splitsing in 2 verschillende regelingen is lang niet altijd gemakkelijk en ook niet altijd doelmatig.

Ik zal U niet vermoeien door precies aan te geven hoe het Statuut het mogelijk maakt de meest doelmatige werkwijze in onderling overleg te volgen.

Voor twee wetten maak ik een uitzondering, nl. de 2 wetten waarbij de *Staatsregeling voor Suriname* en die *voor de Nederlandse Antillen* waren vastgesteld. Deze ongeveer 180 artikelen tellende wetten bevatten zowel bepalingen over Koninkrijksaangelegenheden als over eigen aangelegenheden. Het Statuut bepaalt nu, dat iedere landsregeling in 3 delen wordt gesplitst. De artikelen betrekking hebbende op de defensie, ongetwijfeld een Koninkrijksaangelegenheid, zijn uit ieder der landsregelingen gelicht en moeten als rijkswet worden beschouwd, geheten „Defensie-wet voor Suriname (onderscheidenlijk voor de Nederlandse Antillen).

Hetzelfde is bepaald ten aanzien van ± 30 artikelen betreffende de bevoegdheden van de Gouverneur als orgaan van het Koninkrijk.

Deze laatste uitdrukking vereist enige toelichting. De Gouverneur heeft nl. een tweeledige functie. Het Statuut zegt, dat de Koning de Regering van elk der landen voert.

Omdat de Koningin, echter niet in alle drie landen tegelijk kan zijn, wordt zij in Suriname en in de Nederlandse Antillen vertegenwoordigd door de Gouverneur.

Daarnaast treedt de Gouverneur echter op als vertegenwoordiger van de Regering van het Koninkrijk, anders gezegd: orgaan van het Koninkrijk nl. bij de verzorging en behartiging der Koninkrijksaangelegenheden (defensie, buitenlandse betrekkingen, enz.). Het is begrijpelijk, dat de bepalingen omtrent zijn benoeming en ontslag en omtrent de bevoegdheden, die hij als orgaan van het Koninkrijk uitoefent, niet aan de landsverordening kunnen worden overgelaten. Die bepalingen zijn rijkswet geworden. De overige artikelen worden de Staatsregeling van Suriname (onderscheidenlijk van de Nederlandse Antillen).

Tientallen van deze artikelen moeten min of meer belangrijke wijzigingen ondergaan, omdat zij in overeenstemming moeten worden gebracht met de bepalingen van het Statuut. Het Statuut bepaalt dat deze aanpassing geschiedt bij A.M. van R.B. en wel binnen 3 maanden na de inwerkingtreding van het Statuut, in casu vóór 29 Maart 1955. Gelet op het feit welke instanties allemaal over de ontwerpen moeten meespreken is dit een zeer korte termijn, en niet dan op het uiterste nippertje zal het gelukken.

Het zal U wellicht bevreemden, dat de rijkswetten (defensiewetten en Reglementen voor de Gouverneur), mede tot de taak van de Staten-Generaal behorend, en de Landsregelingen mede, tot de taak van de Staten van Suriname en van de Nederlandse Antillen behorend, kunnen worden aangepast bij A.M. van R.B., dus buiten de vertegenwoordigende lichamen om. Deze eenvoudige werkwijze is gekozen in goed vertrouwen, dat werkelijk alleen technische wijzigingen zullen worden aangebracht. Wenselijk geachte verbeteringen, welke niet noodzakelijk zijn door de totstandkoming van het Statuut, zijn dan ook achterwege gelaten.

De voor-ontwerpen met de bijbehorende nota's van toelichting zijn in overleg met de Gevolmachtigde Ministers opgesteld en vervolgens zo tijdig aan de Regeringen van Suriname en van de Nederlandse Antillen toegezonden, dat deze de gelegenheid hadden op ruime schaal daaromtrent overleg te plegen. De resultaten van dat overleg zijn met de Gevolmachtigde Ministers besproken. De vooruitzichten voor volledige overeenstemming zijn derhalve zo groot mogelijk.

Evengoed als de landsregelingen voor Suriname en de Nederlandse Antillen moeten worden aangepast aan het Statuut zal ook de Grondwet daarmee in overeenstemming moeten worden gebracht. Dit zal bij de eerstvolgende grondwetsherziening aan de orde komen. Maar dat is een onderwerp op zich zelf.

18-3-'55

De Gevolmachtigde Minister

Bij een vorige gelegenheid is in deze radiorubriek al uiteengezet, dat het grondbeginsel voor de nieuwe rechtsorde in ons Koninkrijk is, dat ieder van de drie landen Nederland, Suriname en de Nederlandse Antillen de eigen aangelegenheden zelfstandig behartigt, dus autonoom is.

De Koninkrijksaangelegenheden, in het Statuut genoemd, zijn zeer beperkt in aantal en worden gezamenlijk op de meest eenvoudige wijze verzorgd. Er zijn geen nieuwe colleges in het leven geroepen voor de behartiging dier Koninkrijksaangelegenheden, neen, de Nederlandse colleges fungeren in Koninkrijksaangelegenheden precies op dezelfde wijze als voor de eigen Nederlandse aangelegenheden, maar er is voor gezorgd, dat Suriname en de Nederlandse Antillen in al die colleges hun invloed kunnen doen gelden. Zo heeft in de Ministerraad bij de behandeling van dergelijke onderwerpen, die hen raken, voor elk van die beide landen een Gevolmachtigde Minister met stemrecht zitting. Over de betekenis van de functie van de Gevolmachtigde Minister — dit is een nieuwe figuur in het staatsrecht van het Koninkrijk, zou ik U een en ander willen vertellen.

De Gevolmachtigd Minister vertegenwoordigt zijn land bij de behandeling van Koninkrijksaangelegenheden. De functie van vertegenwoordiger is niet nu pas bij de inwerkingtreding van het Statuut in het leven geroepen. In 1947 werd van elk van die landen een ambtenaar aan de Minister van Overzeese Gebiedsdelen toegevoegd en sinds 1948 hadden zowel Suriname als de Nederlandse Antillen een vertegenwoordiger in Nederland (sinds 1950 „Algemeen Vertegenwoordiger" geheten) die met adviserende stem in de Ministerraad zitting had. Dit had betekenis bij de behandeling van onderwerpen welke voor hun land van belang waren. Ja, eigenlijk is al in 1942 een eerste stap in deze richting gedaan toen voor Suriname en de Nederlandse Antillen elk een lid werd benoemd van de buitengewone Raad van Advies tot bijstand van de Regering, die tijdens de oorlogsjaren in Londen zetelde.

De Gevolmachtigde Minister handelt nàmens de Regering van zijn land, die hem benoemt en ontslaat. Hij is dan ook verantwoordelijk aan zijn Regering en niet aan de Staten-Generaal. In hoeverre die Regering hem aan een instructie en opdrachten bindt, dan wel hem in zekere mate vrijheid van beweging laat, is een interne aangelegenheid van het betrokken land.

De Gevolmachtigde Minister wordt zo tijdig mogelijk op de hoogte gebracht van hetgeen in de Ministerraad zal worden behandeld, zodat hij in de gelegenheid is desgewenst met zijn Regering ter zake overleg te plegen. Hij treedt immers niet op in de plaats van zijn Regering maar namens zijn Regering. Hij voert niet een eigen politiek, geeft niet de richting van de door zijn Regering te voeren politiek aan, doch handelt, zoals ook uit de naam blijkt, krachtens volmacht. Hij heeft zich naar de aanwijzingen van zijn Regering te gedragen, ook al wijkt zijn eigen zienswijze daarvan af.

Zou hij daarbij in een ernstig gewetensconflict komen te verkeren, dan staat het aan hem ontslag te vragen. Hij heeft een vertrouwenspositie; weinig belangrijke zaken en zaken van de hoogste importantie en van geheime aard worden hem ter bespreking toevertrouwd; en verwacht wordt dat hij zijn bekwaamheden zal gebruiken voor de belangen van het Koninkrijk. Zijn positie is in menig opzicht te vergelijken met die van een ambassadeur of gezant in de diplomatieke dienst.

Bij wisseling van Ministerie worden de ambassadeurs en gezanten niet door andere figuren vervangen, evenmin is het *noodzakelijk,* dat bij wisseling van de Regering in Suriname of de Nederlandse Antillen de Gevolmachtigde Minister door een andere wordt vervangen. In bepaalde locale politieke verhoudingen kan dit niettemin gewenst zijn. In het algemeen is continuïteit in de functie aan te bevelen. Persoonlijke contacten in de loop der tijden verkregen zouden anders verloren gaan en door een nieuwe functionaris weer moeizaam moeten worden verworven. De betekenis van het ambt is namelijk gelegen in voortdurend en veelvuldig contact met de Ministers in het Kabinet, met vele andere autoriteiten, kamerleden, ambtenaren van verschillende departementen, niet het minst met die van het Ministerie van Overzeese Rijksdelen.

In de Ministerraad heeft de Gevolmachtigde Minister niet slechts een stem als de andere Ministers. Meer dan dat: een Rijkswet en een algemene maatregel van Rijksbestuur (dat zijn de benamingen voor een wet en A.M. v. B. die (ook) in Suriname en/of de Nederlandse Antillen geldt), komt voor Suriname of de Nederlandse Antillen niet tot stand als de betrokken Gevolmachtigde Minister verklaart, dat zijn land niet ware te binden, omdat hij ernstige benadeling van zijn land verwacht. Het belang van het Koninkrijk gaat echter voor.

Nog een tweede extra bevoegdheid heeft de Gevolmachtigde Minister in de Ministerraad namelijk het uitlokken van wat genoemd wordt het intern appel. Als hij ernstig bezwaar heeft tegen een aanvankelijk oordeel van de Raad van Ministers in een Koninkrijksaangelegenheid die zijn land raakt, kan hij namelijk voortgezet overleg vragen in een kleine kring, bestaande uit 5 personen, waarvan er 2 uit Suriname en/of Nederlandse Antillen afkomstig zijn. Deze kunnen slechts overstemd worden als de Voorzitter, de Minister President, hun zienswijze niet kan delen.

Na dit overleg in kleine kring komt de aangelegenheid weer in de Ministerraad; deze is bij de behandeling gebonden aan de uitkomst van het voortgezet overleg in de kleine kring.

De Gevolmachtigde Minister neemt ook deel aan de beraadslagingen in de Staten-Generaal over elk ontwerp van een Rijkswet, die in zijn land zal gelden. Oorspronkelijk werd er aan gedacht, dat Suriname en de Nederlandse Antillen elk 5 of 10 leden voor de Tweede Kamer zouden kiezen en 3 of 6 voor de Eerste Kamer. Doch beide landen verklaarden geen geschikte personen voor deze taak te kunnen missen. De oplossing is hierin gezocht, dat de Gevolmachtigde Minister in de kamers verschillende bevoegdheden kunnen uitoefenen, die aan de leden toekomen, zoals het indienen van een voorstel tot een initiatief-ontwerp en van amendementen. Bovendien moet een ontwerp van rijkswet opnieuw in de Ministerraad overwogen worden als de Gevolmachtigde Minister zich tegen het ontwerp verklaart en het ontwerp toch in de Tweede Kamer was aangenomen met minder dan drie vijfde van het aantal der uitgebrachte stemmen.

Het nader overleg in de Ministerraad kan er toe leiden, dat het ontwerp niettemin ongewijzigd verder naar de Eerste Kamer wordt doorgezonden, òf dat het ingetrokken wordt, of dat het vervangen wordt door een gewijzigd ontwerp. U ziet, dit is een zeer uitzonderlijke bevoegdheid, die zelfs de grootst mogelijke minderheid in de Kamer niet is toegekend.

Ofschoon het Statuut op 29 December 1954 in werking trad, zijn de Gevolmachtigde Ministers voor de eerste (en tot dusverre enige maal) in de Tweede Kamer opgetreden op 14 Juni 1955 bij de behandeling van het ontwerp-Rijkswet tot goedkeuring van de Internationale tinovereenkomst. Wel een bewijs, dat het aantal Koninkrijksaangelegenheden inderdaad beperkt is gehouden. De vergaderingen van de Ministerraad hebben zij echter veelvuldig gedeeltelijk bijgewoond.

Zonder tegenspraak kan geconstateerd worden, dat iedere instantie die bij de werkzaamheden is betrokken al het mogelijke doet om deze waarlijk unieke constructie het Statuut van het Koninkrijk tot een succes te maken. Dit kan niet anders dan de verhoudingen tussen Suriname, de Nederlandse Antillen en Nederland, ten goede komen.

30-9-'55

Wat zijn Koninkrijksaangelegenheden?

Sedert de inwerkingtreding van het Statuut voor het Koninkrijk 29 December 1954, zijn voor de radio reeds verschillende aspecten van het Statuut wat nader belicht en besproken. Daarbij is herhaaldelijk gesproken over Koninkrijksaangelegenheden.

Het is mijn bedoeling U iets meer te vertellen over deze Koninkrijksaangelegenheden in het Statuut, waarbij ik met name zal trachten antwoord te geven op de vraag: wat wordt bedoeld met aangelegenheden van het Koninkrijk, welke zijn die aangelegenheden en hoe worden ze behartigd.

Bij het overleg over de totstandkoming van het Statuut is de leidende gedachte geweest dat de autonomie, het eigen-meesterschap der 3 landen, welke in het Koninkrijk verenigd zijn, zo groot mogelijk diende te zijn, m.a.w. om aan de landen zoveel mogelijk over te laten en zo weinig mogelijk gezamenlijk te doen, althans gedwongen samen te regelen en te behartigen. Want vrijwillig samenwerken en elkaar bijstand en onderlinge hulp verlenen kan men niet genoeg doen.

Wil er echter nog van één Koninkrijk sprake zijn dan zullen er noodwendig een aantal zaken zijn, die de landen niet ieder op eigen gelegenheid kunnen behartigen, doch die zij gemeenschappelijk moeten regelen. Deze niet-interne zaken zijn nu wat de preambule van het Statuut noemt „de gemeenschappelijke belangen", welke, naar de preambule verder zegt „op voet van gelijkwaardigheid" verzorgd moeten worden en die het Statuut verder „de aangelegenheden van het Koninkrijk" noemt.

Deze terminologie is nieuw in het staatsrecht van ons Koninkrijk. Het begrip echter niet. In de Interimregelingen voor Suriname en de Nederlandse Antillen van 1950 waren nl. een aantal onderwerpen opgenomen als niet-inwendige aangelegenheden, waaromtrent de landen zelf geen regelingen konden maken, maar die bij of krachtens de wet — dat wil dus zeggen van Nederland uit — moesten worden geregeld.

Het verschil met de Koninkrijksaangelegenheden van het Statuut is in de eerste plaats, dat in het Statuut het aantal van die onderwerpen sterk beperkt is en in de tweede plaats, dat het Statuut aan Suriname en de Nederlandse Antillen, overeenkomstig het in de preambule uitgedrukte gelijkwaardigheidsbeginsel een veel

groter mate van medezeggenschap bij de totstandkoming van regelingen omtrent die onderwerpen toekent.

Onder de werking van de Interimregelingen konden de Overzeese Rijksdelen slechts adviseren omtrent wetten en algemene maatregelen van bestuur, welke in die landen zouden gelden; thans hebben zij een belangrijke stem bij de totstandkoming van overzee geldende regelingen omtrent Koninkrijksaangelegenheden.

Welke zijn nu die aangelegenheden van het Koninkrijk? Op die vraag geeft voornamelijk artikel 3 van het Statuut antwoord. De voornaamste zijn: de handhaving van de onafhankelijkheid en de verdediging van het Koninkrijk, de defensie dus, en voorts de buitenlandse betrekkingen. Van de overige zes zijn de voornaamste het Nederlanderschap en de regeling van de nationaliteit van zeeschepen en het stellen van eisen met betrekking tot de veiligheid van zeeschepen.

Elders in het Statuut wordt nog een enkele genoemd, n.l. het *waarborgen* van de fundamentele menselijke rechten en vrijheden, — dat zijn dus wat men in het Nederlands staatsrecht verstaat onder de grondrechten — en voorts van de rechtszekerheid en de deugdelijkheid van bestuur. De *zorg voor de verwezenlijking van die rechten* is echter een zaak van de landen. Pas als zij zelf te kort schieten kan het Koninkrijk optreden.

In de overgangsbepalingen komt nog een tijdelijke aangelegenheid van het Koninkrijk voor, n.l. voor de duur van 10 jaar het stellen van voorwaarden voor deelneming aan, alsmede het verlenen en aanvragen van rechten voor geregeld luchtvervoer (voor zover dat niet is binnenlands luchtvervoer door binnen het Koninkrijk gevestigde ondernemingen).

De opsomming in het Statuut is limitatief. Uitbreiding van het aantal kan slechts geschieden „in gemeen overleg", d.w.z. in onderlinge overeenstemming en dan dient daarvoor nog de procedure van Statuutswijziging te worden gevolgd, een vrij moeilijke procedure dus.

Eén aangelegenheid van het Koninkrijk is er, die ik nog noemen moet, omdat hierover naar gebleken is, wel eens misverstand bestaat, n.l. de aangelegenheden betreffende Nederlands-Nieuw-Guinea, voorzover dat niet zijn interne zaken van dat Rijksdeel. Het Statuut bepaalt dit niet uitdrukkelijk, maar uit de geschiedenis van het Statuut blijkt dit onomstotelijk. (Overigens is het niet opnemen weinig relevant, omdat Suriname en de Nederlandse Antillen tijdens het voor-overleg over het Statuut verklaard hebben er in het algemeen geen prijs op te stellen ook mede te spreken over zaken betreffende Nederlands-Nieuw-Guinea).

Nu wat betreft de verzorging van aangelegenheden van het Koninkrijk, waaronder ik tevens begrijp de wettelijke regeling dier aangelegenheden. De preambule zegt, dat deze verzorging op voet van gelijkwaardigheid zal geschieden, terwijl het Statuut verder bepaalt, dat ze in samenwerking van de drie landen worden behartigd. Betekent dit nu, dat elke kwestie, die valt onder een der zoëven genoemde onderwerpen steeds gemeenschappelijk, dus in samenwerking tussen de drie landen dient te worden geregeld?

Neen, dat betekent het niet. Volgens het Statuut spreken Suriname en de Nederlandse Antillen alleen mede over aangelegenheden van het Koninkrijk, welke het betrokken land raken. Het Statuut geeft ten aanzien van enkele onderwerpen aan wanneer een aangelegenheid van het Koninkrijk die landen in elk geval raakt, terwijl voorts de regeringen steeds zelf kunnen aangeven welke aangelegenheden hen raken.

Het Statuut bepaalt verder, dat bij de behartiging van Koninkrijksaangelegenheden de landen, dat zijn dus Nederland, Suriname en de Nederlandse Antillen, waar mogelijk, worden ingeschakeld.

Dit beginsel komt men verder in het Statuut telkens tegen. Zo wordt b.v. de regeling van de dienstplicht voor personen, die in Suriname en de Nederlandse Antillen woonachtig zijn zonder twijfel een Koninkrijksaangelegenheid — het betreft immers defensie — opgedragen aan de landsverordening, een wettelijke regeling, die zonder hoger toezicht in Suriname en de Nederlandse Antillen tot stand wordt gebracht.

Een ander geval: Er wordt *alleen* voor Nederland een verdrag aangegaan met Noorwegen — ik noem een willekeurig voorbeeld — over samenwerking op het gebied van de kernenergie; wederom een Koninkrijksaangelegenheid. Het betreft immers buitenlandse betrekkingen. Suriname en de Nederlandse Antillen spreken echter niet mee over de totstandkoming, want het raakt hun niet. Zou de overeenkomst ook in de Overzeese Rijksdelen gelden, of eventueel in een later stadium kunnen gelden, dan spreken ze weer wel mee.

De behartiging der Koninkrijksaangelegenheden geschiedt door de organen van ht Koninkrijk. Het hoogste orgaan is de Koning, die de Regering voert van het Koninkrijk en van elk der landen, doch in Suriname en de Nederlandse Antillen wordt vertegenwoordigd door de Gouverneur, op grond van de feitelijke onmogelijkheid om aldaar zijn bevoegdheden persoonlijk uit te oefenen.

Andere organen zijn: de Ministerraad van het Koninkrijk, de Raad van State van het Koninkrijk, de Staten-Generaal en de Hoge Raad. In al deze organen kunnen de Overzeese Rijksdelen zich doen vertegenwoordigen.

In de Rijksministerraad en in de Staten-Generaal worden Suriname en de Nederlandse Antillen vertegenwoordigd door hun Gevolmachtigde Ministers, die daar als hun woordvoerders optreden. Over deze functionarissen is reeds eerder gesproken, zodat ik U daarover thans niets meer behoef te vertellen.

Regelen — dat zijn dus wettelijke regelingen — omtrent aangelegenheden van het Koninkrijk worden in het algemeen vastgesteld bij — wat het Statuut noemt — Rijkswet of algemene maatregel van Rijksbestuur. Ook hier zijn, om de practijk enerzijds zo eenvoudig en doeltreffend mogelijk te maken en anderzijds om de landen zoveel mogelijk zelf te laten regelen, uitzonderingen op. Ik wees er reeds op, dat de dienstplicht overzee bij landsverordening kan worden geregeld. Verder kan een Rijkswet of algemene maatregel van Rijksbestuur het stellen van nadere regelen opdragen of overlaten aan andere organen, ook aan organen overzee — dit is de z.g. delegatie —.

Tenslotte bepaalt het Statuut dat regelen omtrent aangelegenheden van het Koninkrijk, die niet in Suriname of de Nederlandse Antillen *gelden* bij gewone wet of algemene maatregel van bestuur kunnen worden vastgesteld, dat wil dus zeggen door de Nederlandse wetgevende macht.

Over de wijze, waarop de Overzeese Rijksdelen meespreken in de organen van het Koninkrijk bij de totstandkoming van wettelijke regelingen is uiteraard veel meer te vertellen dan ik nu gedaan heb, maar ik ben aan het eind gekomen van de mij toegemeten tijd en zal het dus hierbij moeten laten.

Ik hoop U niettemin in dit kort bestek duidelijk te hebben gemaakt wat Koninkrijksaangelegenheden zijn en hoe ze worden behartigd.

23-11-'55

Het Statuut voor het Koninkrijk en de Grondwet

Als men een ontwikkeld willekeurig Nederlander de vraag zou stellen: „Wat is de hoogste Nederlandse wet?”, dan zou men tien tegen een ten antwoord krijgen, „de Grondwet”. Dat antwoord was tot 29 December 1954 juist, maar na die datum had het antwoord moeten luiden „het Statuut voor het Koninkrijk”. Dat het Statuut de hoogste rang heeft wordt tot uitdrukking gebracht door de woorden van art. 5: „De Grondwet neemt de bepalingen van het Statuut in acht”.

Heeft dan het Statuut zo maar tegen de wil van de Grondwet deze, die steeds de hoogste wet was, naar een lager plan gebracht? Wel neen, de Grondwet zelve heeft bij de herziening van 1948 de weg geopend tot het vestigen van een nieuwe rechtsorde, waarbij van de meeste bepalingen van de Grondwet zou mogen worden afgeweken. Een dergelijke wel niet blanco, maar toch ruime volmacht was nodig, omdat de zogenaamde „koloniale artikelen” in de Grondwet de regeling van een nieuwe verhouding met het toekomstig Indonesië en met Suriname en de Nederlandse Antillen in de weg stonden.

Van het Koninkrijk, dat toen uit vier delen bestond, zou één deel, Indonesië, worden afgescheiden, en Suriname en de Nederlandse Antillen zouden in een geheel nieuwe verhouding deel gaan uitmaken van het Koninkrijk (N.N.-Guinea laat ik thans buiten beschouwing; het is een gebiedsdeel van het koninkrijk, doch verkeert in een andere positie dan Nederland, Suriname en de Nederlandse Antillen).

Deze nieuwe verhouding tussen Nederland, Suriname en Nederlandse Antillen moest in een regeling worden vastgelegd. Daartoe was in 1948 een conferentie bijeengeroepen, die zich in 17 resoluties over de hoofdbeginselen uitsprak; deze hoofdbeginselen zijn nader door deskundigen in een ontwerp-Rijksgrondwet uitgewerkt.

Die resoluties spraken zich onder meer uit over het koningschap en over de organen van bestuur, wetgeving en rechtspleging van het koninkrijk. Omdat de Grondwet uitvoerig het Koningschap regelde en eveneens de Nederlandse organen, die als zodanig of in samenwerking met Surinaamse en Antillaanse colleges als koninkrijksorganen zouden functioneren, konden tientallen artikelen uit de Grondwet in het ontwerp-Rijksgrondwet vrijwel ongewijzigd worden overgenomen.

Bedoelde resoluties en de uitwerking daarvan in het ontwerp-Rijksgrondwet zijn ten slotte niet aanvaard, omdat de daarin aangegeven werkwijze in de practijk uiterst moeilijk hanteerbaar werd geacht. In het Statuut is een belangrijk eenvoudiger werkwijze neergelegd, waarbij de bestaande Nederlandse organen ook fungeren in koninkrijksaangelegenheden. Aan Suriname en de Nederlandse Antillen wordt alsdan grote invloed in die organen gewaarborgd.

In plaats van in een omvangrijke ruim 200 artikelen tellende Rijksgrondwet, werd de nieuwe regeling vastgelegd in het Statuut, dat slechts 61 artikelen telt. Een dergelijke bekorting was mogelijk door in een paar zinnen voor de regeling van het koningschap en van de organen, die als koninkrijksorganen fungeren, te verwijzen naar de bepalingen van de Grondwet.

Nu is het waar, dat tegenover het voordeel van een beknopt Statuut het nadeel staat, dat de staatsregeling van het koninkrijk over twee documenten verdeeld is. Het gevolg is verder, dat de Grondwet niet alleen de staatsregeling van Nederland bevat, maar ook tientallen bepalingen betreffende Koninkrijksaangelegenheden. Bij eventuele wijzigingen van deze laatste bepalingen zijn natuurlijk Suriname en de Nederlandse Antillen betrokken. Het Statuut bepaalt dit nadrukkelijk; het schrijft voor, dat voorstellen tot dergelijke wijzigingen moeten worden behandeld, zoals voor ontwerpen van Rijkswet in het Statuut is aangegeven. Maar het Statuut wijst niet precies aan voor welke artikelen van de Grondwet dit voorschrift geldt. De een zal een beperkte opvatting huldigen, de ander zal Suriname en de Nederlandse Antillen steeds zoveel mogelijk willen laten meespreken.

Bij de onderhandelingen hebben Suriname en de Nederlandse Antillen er nooit naar gestreefd zoveel mogelijk aangelegenheden met Nederland samen te behartigen; integendeel, het aantal Koninkrijksaangelegenheden werd tot een minimum beperkt. Bovendien kwam uitdrukkelijk tot uiting, dat zij niet in de behartiging van àlle Koninkrijksaangelegenheden betrokken wensten te worden.

De Nederlandse Antillen spraken in hun eigen verslag over de conferentie van 1954 zich beslist uit, naar aanleiding van een discussie over de samenstelling van de Staten-Generaal. De delegatie achtte dat van minder belang, omdat deze samenstelling de Nederlandse Antillen niet wezenlijk regardeert, maar wel de bevoegdheden der Staten-Generaal met betrekking waartoe medezeggenschap van de Nederlandse Antillen voldoende is gewaarborgd.

Als dit standpunt wordt ingenomen ten aanzien van de samenstelling van de Staten-Generaal, dan zullen de Nederlandse Antillen zeker geen prijs stellen op meespreken als b.v. verschuiving van de Prinsjesdag van de derde Dinsdag naar de vierde Dinsdag in September eens aan de orde zou worden gesteld, of de schadeloosstelling en het pensioen der leden. In de practijk zal wel een aannemelijke gedragslijn worden gevonden.

Er is van Nederlandse zijde niet de minste reden om Suriname en de Nederlandse Antillen tot medespreken aan te sporen, noch ook hun daarvan te weerhouden. Moeilijkheden zijn dan ook niet te verwachten.

Zullen Suriname en de Nederlandse Antillen meermalen bij een herziening van de Grondwet betrokken worden, omgekeerd zorgt het Statuut er ook voor, dat de bestaande Grondwetsbepalingen niet al te gemakkelijk door wijziging van het Statuut krachteloos zouden worden gemaakt. Als een voorstel tot wijziging van het Statuut afwijkt van de Grondwet moet n.l. ongeveer dezelfde zware procedure worden gevolgd als in de Grondwet voor Grondwetsherziening is voorgeschreven. Door deze beide bepalingen, die elkaars tegenhanger en aanvulling zijn, bestaat voldoende waarborg tegen overijld wijzigen van de hoofdbeginselen van ons Staatsrecht.

Ik kom nu nog even terug op de in aanvang aangehaalde zin: „De Grondwet neemt de bepalingen van het Statuut in acht".

Dit betekent zoals ik zeide, dat het Statuut voorrang heeft boven de Grondwet. Als dus in het Statuut een bepaling voorkomt, die afwijkt van een bepaling van de Grondwet, dan gaat de bepaling van het Statuut voor. Een voorbeeld: volgens art. 123 van de Grondwet zendt de Tweede Kamer een aangenomen voorstel aan de Eerste Kamer door.

Art. 18 van het Statuut geeft echter een geval aan dat de behandeling van een door de Tweede Kamer aangenomen voorstel wordt geschorst en nader overleg omtrent het voorstel in de Raad van Ministers plaats heeft. In dat geval wordt het voorschrift van art. 123 Grondwet niet uitgevoerd, doch de beslissing van de Ministerraad afgewacht. Dat aldus zal moeten worden gehandeld, zal wel niemand betwisten. Maar meningsverschil zal wel bestaan over de vraag of het nodig is art. 123 Grondwet te wijzigen en daarin uitdrukkelijk het uitzonderingsgeval van art. 18 Statuut te gaan opnemen, anders gezegd, ligt in de woorden „neemt de bepalingen van het Statuut in acht" de verplichting opgesloten dergelijke wijzigingen in de Grondwet aan te brengen, ofschoon zonder wijziging niet de minste onzekerheid bestaat?

De Regering heeft de beantwoording van deze vraag — die bij talrijke artikelen van de Grondwet kan gesteld worden — naar de toekomst verschoven door in het desbetreffende onlangs bij de Tweede Kamer ingediende voorstel de mogelijkheid te openen de aanpassing later op een eenvoudige wijze bij wet te doen geschieden. Zij beperkte zich in het ontwerp overigens tot enige meer urgente wijzigingsvoorstellen, o.m. het voor Suriname en de Nederlandse Antillen doen vervallen van de z.g. koloniale artikelen.

Dit te zullen voorstellen had zij tijdens het overleg aan Suriname en de Nederlandse Antillen toegezegd. Bij het doen van de keuze tussen een beperkte en een omvangrijke Grondwetsherziening zal de schijn moeten worden vermeden, dat getracht zou worden de Nederlandse Grondwet tot Rijksgrondwet te willen maken. Die schijn zou worden gewekt als men bepalingen van het Statuut, welke thans niet in de Grondwet voorkomen daarin zou overnemen, opdat de Grondwet een volledig beeld van ons Staatsrecht zou geven.

In ieder geval zou het verkeerd zijn als men meent, dat de regeling van het Statuut niet volledig is, daarin te voorzien door aanvullende bepalingen in de Grondwet op te nemen. Wijziging of aanvulling van het Statuut moet immers geschieden in het Statuut volgens de daarin voorgeschreven procedure.

Ik hoop U dit te hebben duidelijk gemaakt: al rijzen er zo nu en dan theoretische meningsverschillen, onoverkomelijke moeilijkheden zijn het niet.

27-1-'1956

Het Statuut van het Koninkrijk der Nederlanden in de praktijk

Sinds de inwerkingtreding van het Statuut voor het Koninkrijk op 29 December 1954 is verscheidene malen over de betekenis van het Statuut gesproken.

Daarbij werd als algemene strekking aangegeven dat Nederland, Suriname en de Nederlandse Antillen hun eigen aangelegenheden ieder voor zich zelfstandig zullen behartigen. Alleen de zo beperkt mogelijk gehouden koninkrijksaangelegenheden zouden voor gemeenschappelijke behandeling in aanmerking komen.

Uiteengezet werd, dat de koninkrijksaangelegenheden als regel worden verzorgd door de Nederlandse organen, waarin Suriname en de Nederlandse Antillen belangrijke invloed kregen, waarvan als voornaamste te noemen zijn de Ministerraad en de Staten-Generaal.

Verder werd nagegaan welke overheidstaak als koninkrijksaangelegenheid werd aangeduid (in hoofdzaak defensie en buitenlandse betrekkingen). Medegedeeld werd voorts, dat Suriname en de Nederlandse Antillen niet over alle koninkrijksaangelegenheden zouden meespreken; in de Staten-Generaal alleen over Rijkswetten, die in Suriname en/of de Nederlandse Antillen zullen *gelden* en in de Ministerraad alleen over aangelegenheden, die hun land *raken.*

Overigens werd de behartiging van vele koninkrijksaangelegenheden aan de Nederlandse organen overgelaten zonder dat Suriname en de Nederlandse Antillen daaraan deelnemen. Zo was en is de opzet van het Statuut.

Nu wij een vol jaar achter de rug hebben heeft het zin te trachten eens de vraag te beantwoorden hoe het Statuut in de praktijk gewerkt heeft; hoe toch wel de ervaring in 1955 is geweest. Ik wil mij er niet vanaf maken met een enkel machtwoord „alleszins bevredigend". Beter is het de feiten zelf te laten spreken. Het noemen van enkele cijfers is daarbij niet te vermijden.

Bezien wij eerst de wetgeving.

In 1955 zijn bij de Tweede Kamer 7 ontwerpen van rijkswet ingediend (rijkswet is de naam voor een wet, die in Suriname of de Nederlandse Antillen geldt). Drie daarvan hebben betrekking op de grondwetsherziening, welke enige weken geleden in de Tweede Kamer zijn behandeld. De grondwetsherziening laten wij thans buiten beschouwing.

Over alle 7 ontwerpen van Rijkswet waren de Staten van Suriname en van de Nederlandse Antillen (dat is de naam voor het vertegenwoordigend lichaam in elk dier landen) bevoegd een schriftelijk verslag uit te brengen. Zij brachten blanco verslagen uit betreffende alle ontwerpen.

Slechts 2 dier ontwerpen zijn in 1955 in de Staten-Generaal behandeld. De eerste behandeling van een ontwerp van Rijkswet had in de Tweede Kamer plaats op 14 Juni 1955 en vervolgens in de Eerste Kamer op 26 Juli 1955. Een tweede ontwerp werd op 1 December 1955 in de Tweede Kamer behandeld en op 20 December in de Eerste Kamer. In beide Kamers werd dit laatste ontwerp, de goedkeuring van een internationale overeenkomst betreffende, zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen. De beide Gevolmachtigde Ministers waren in de Eerste Kamer daarbij niet aanwezig; zij hadden de Voorzitter doen weten geen behoefte te hebben over het ontwerp te spreken. Behalve deze 2 rijkswetten kwamen 8 Algemene Maatregelen van Rijksbestuur tot stand — dat is de naam voor Algemene Maatregelen van Bestuur, die in Suriname of de Nederlandse Antillen gelden. Deze 8 A.M. v. R.B. waren door het Statuut voorgeschreven; een uitvoering van het Statuut, die slechts eenmaal geschiedt. Zes daarvan dienden om de staatsregelingen, de reglementen voor de Gouverneur en de defensiewetten voor Suriname en de Nederlandse Antillen aan te passen aan het Statuut. Twee A.M. v. R.B. stelden het formulier van de ambtseed van de Gevolmachtigde Ministers vast.

Nu is het wel aardig naast deze 2 rijkswetten en 8 A.M. v. R.B. voor Suriname en de Nederlandse Antillen na te gaan hoeveel landsverordeningen en landsbesluiten, houdende algemene maatregelen daar zijn vastgesteld in 1955. Deze landsverordeningen en landsbesluiten zijn de namen die overeenstemmen met wat wij in Nederland wetten en A.M. v. B. noemen. In de Nederlandse Antillen 49 landsverordeningen en 39 landsbesluiten;

in Suriname 35 landsverordeningen en 16 landsbesluiten.

In Nederland kwamen 286 wetten en 227 A.M. v. B. tot stand.

De landsverordeningen en landsbesluiten van Suriname en van de Nederlandse Antillen hebben alle betrekking op hun eigen aangelegenheden. De wetten en A.M. v. B., in Nederland vastgesteld, hebben grotendeels betrekking op eigen Nederlandse aangelegenheden, doch deels op Koninkrijksaangelegenheden, b.v. de defensie. Ik bracht U immers zo juist in herinnering, dat volgens het Statuut aan Nederland worden overgelaten die regelingen, welke niet in Suriname of de Nederlandse Antillen zullen gelden. Welnu, van de 286 Nederlandse wetten hebben er 72, dus ¼ deel, betrekking op koninkrijksaangelegenheden en van de 227 A.M. v. B. 25.

Ook uit het Tractatenblad — waarin sinds enige jaren alle internationale overeenkomsten en daarop betrekking hebbende stukken, zoals protocollen, gepubliceerd worden — blijkt, dat in 1955 Suriname en de Nederlandse Antillen aan vele tientallen tractaten en protocollen, die voor hun land van geen belang waren, niet hebben deelgenomen.

Met het trekken van conclusies uit de praktijk van één jaar moet men natuurlijk voorzichtig zijn, maar enige aanwijzingen geven de hier vermelde cijfers toch wel:

In de eerste plaats, dat de wetgeving omtrent koninkrijksaangelegenheden, waarin Suriname en de Nederlandse Antillen een aandeel hebben, van veel geringere omvang was dan die omtrent eigen aangelegenheden.

In de tweede plaats: wat een belangrijke vereenvoudiging is te danken aan de opzet van het Statuut, dat Suriname en de Nederlandse Antillen de behartiging van een deel der koninkrijksaangelegenheden aan Nederland overlaten! Wel zijn zij gelukkig te prijzen, dat zij bij 72 wetten, 25 A.M. v. B. en tientallen tractaten en protocollen niet zijn betrokken!

In de derde plaats is het nu toch wel te begrijpen, dat Suriname en de Nederlandse Antillen destijds afgezien hebben van verkiezing van een aantal eigen leden in de kamers, ... als tenminste ook in de komende jaren de Gevolmachtigde Ministers zo zelden in de Kamers behoeven op te treden.

Aan het ministeriële overleg in de Ministeraad hebben de Gevolmachtigde Ministers 17 malen deelgenomen; belangrijk meer dus dan in de Staten-Generaal, doordat in de Ministerraad niet alleen de ontwerpen ter sprake komen die in Suriname of de Nederlandse Antillen zullen *gelden,* doch ook andere koninkrijksaangelegenheden, die hun land *raken.* De opzet van het Statuut, dat slechts voorzover nodig de Koninkrijksaangelegenheden door de landen gezamenlijk worden verzorgd is in 1955 ontegenzeggelijk tot zijn recht gekomen. Ik zou zeggen gelukkig, want wij hebben door de woningnood in Nederland wel uit ervaring geleerd, dat zelfs de beste vriendschap moeilijk bestand is tegen samenwoning *met medegebruik van de keuken.*

Maar, zal men zeggen, het is evengoed eis, zijn neus niet te steken in andermans keuken. Heeft Nederland misschien, uit macht der gewoonte, uit ambtenaarlijke departementale bemoeizucht, zich toch met de eigen aangelegenheden van Suriname en de Nederlandse Antillen bemoeid? Het antwoord daarop is: er heeft zich niet één, maar dan ook niet één geval van dien aard voorgedaan. Suriname en de Nederlandse Antillen zijn heus mans genoeg zich dan terstond te doen gelden.

Het zou in een overzicht over de praktijk in 1955 bevreemden als in het geheel niet wordt gerept over enkele belangrijke gebeurtenissen, ook al staan zij niet rechtstreeks in verband met het Statuut.

Ik denk aan de uitspraak van de Verenigde Naties, dat van Nederland voortaan geen rapporten meer worden verwacht over Suriname en de Nederlandse Antillen. Daarmede is de zelfstandige status van Suriname en de Nederlandse Antillen ook internationaal erkend. Dat althans dit onverkwikkelijk debat werd gesloten, is verheugend. Van Nederlandse zijde is echter steeds volgehouden, dat de beeindiging der rapportageplicht niet uit het Statuut voortvloeit, maar reeds uit de in 1950 vastgestelde Interimregelingen, waarbij zelfstandigheid in eigen aangelegenheden werd toegekend.

Bevreemdend zou het ook zijn als het tienjarenplan van Suriname niet althans even werd genoemd. Dat doe ik dan bij deze. De hulp en bijstand daarbij door Nederland verleend past geheel in het raam van het desbetreffende hoofdstuk van het Statuut. Maar daarin wordt eigenlijk alleen vastgelegd, hetgeen reeds jaar en dag richtsnoer van het regeringsbeleid was; een beleid, dat b.v. ook tot uiting komt in de hulp verleend bij opleiding en uitwisseling van personeel en bij het ter beschikking stellen van deskundigen.

Bepaald onverantwoord zou het zijn in dit overzicht de zo succesvolle reis van H.M. de Koningin en de Prins onvermeld te laten. Het ligt nog in ons aller geheugen in welke gevoelvolle bewoordingen meermalen door de autoriteiten ginds verzekerd is hoezeer dit bezoek de banden met het Oranjehuis en met Nederland heeft verstevigd. Het is niet nodig daarover in herhaling te treden.

In verband met ons onderwerp is het van belang er de aandacht op te vestigen, dat èn in de Nederlandse Antillen èn in Suriname naar een gelegenheid is gezocht om een duidelijk bewijs te leveren dat het Statuut bevredigend wordt geacht.

In beide landen is n.l. de 29e December, de dag waarop het Statuut in werking trad, als nationale feestdag, de Statuutdag, gevierd. Ook heeft het enige in Suriname verschijnende tijdschrift voor wetenschap en cultuur, Vox Guyanae, waaraan de meest vooraanstaande personen medewerken, een speciaal Statuutnummer doen verschijnen. Als het Statuut niet aan de sinds jaar en dag daar te lande gekoesterde wensen zou hebben beantwoord, zou men dit alles toch zeker niet gedaan hebben. Een Surinaamse delegatie en een Nederlandse delegatie van Kamerleden zijn in Januari j.l. te gast geweest bij de Staten van de Nederlandse Antillen. Welnu, uit de toen gehouden hooggestemde redevoeringen van de Statenvoorzitter in de Nederlandse Antillen en van de Voorzitter van de Surinaamse delegatie is eveneens duidelijk gebleken hoezeer men in Suriname en de Nederlandse Antillen ingenomen is met de in het Statuut neergelegde regeling.

Ik twijfel dan ook niet of zonder kans op enige tegenspraak kan worden gezegd, dat in de verhouding tussen Nederland, Suriname en de Nederlandse Antillen in 1955 geen enkele wanklank is gehoord.

9-4-'56